

Stanovisko hodnotící komise

k návrhu na jmenování uchazeče: **doc. PhDr. Matůš Šucha, PhD.**
profesorem pro obor: **Psychologie**

Komise byla jmenována dne 5. 3. 2024 v tomto složení:

Předseda komise

Prof. PhDr. Ivo Čermák, CSc., Psychologický ústav AV ČR, v.v.i., Brno, emeritus a Katedra psychologie Fakulta sociálních studií MU Brno

Členové

Prof. PhDr. Viera Bačová, DrSc., Ústav experimentálnej psychológie SAV, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, Bratislava

Prof. Ing. Mgr. Peter Tavel, PhD., Cyrilometodějská teologická fakulta UP, Olomouc,

Doc. PhDr. Růžena Lukášová, CSc., Ekonomicko-správní fakulta MU, Brno

Doc. PhDr. Martin Vaculík, PhD., Fakulta sociálních studií MU, Brno

Vědecká rada Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci schválila na svém zasedání 28. 2. 2024 výše uvedenou komisi, která posoudila všechny předložené materiály. Po prostudování potřebných podkladů ve smyslu zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách, komise konstatovala, že jí byly předloženy všechny požadované doklady.

Přednášku pro veřejnost „Proč se v dopravě chováme tak, jak se chováme?“ pronesl doc. Matůš Šucha dne 17. dubna 2024 na Filozofické fakultě Univerzity Palackého. Přednášku navštívilo 23 posluchačů, studentů a členů akademické obce, z toho 19 prezenčně a 4 online (viz příložená prezenční listina). Přednášky se zúčastnili tři členové hodnotící komise: prof. Čermák, prof. Tavel a doc. Lukášová, kteří následně přednášku zhodnotili:

Docent Šucha se v přednášce pro veřejnost zabýval základními psychologicko-sociálními východisky a teoriemi, které ovlivňují lidské chování v dopravě, a utváří tak povahu dopravních systémů soudobé společnosti. Pozornost věnoval zejména problematice mobility, kterou považuje za výraz realizace inherentní lidské potřeby přesouvat se z místa na místo. Zaměřil se především na některé důležité souvislosti s kvalitou života a potřebou bezpečí. Na příkladech ilustroval, že společnost má k dispozici prostředky utvářet takové dopravní systémy, které jsou orientovány na uvedené potřeby člověka. Podle doc. Šuchy je třeba pět oblastí složitého systému dopravy – bezpečnost, mobilita, udržitelnost, zdraví a veřejné zdraví, a využití veřejného prostoru – pojímat holisticky, tj. pohlížet na ně jako na logicky provázaný celek. Poukázal také na rozdíl mezi dopravou a mobilitou, přičemž mobilitu považuje za psychologicky relevantnější téma. Dopravu definoval v kontextu chování člověka a jeho životního stylu. Jde o sociálně psychologický systém mobility, v němž významnou roli sehrávají především lidská vůle a rozhodování. V přednášce věnoval pozornost především psychologickým aspektům mobility – racionálním, iracionálním, vědomým i nevědomým. Dále se v přednášce zabýval příčinami nehod, přičemž vyšel z předpokladu akceptace člověka jako přirozeně chybujícího a rychlosti jako základního prediktoru přežití. Srovnáním tří teorií příčin nehod (teorie akceptace rizikového chování, teorie subjektivně vnímané bezpečnosti a

objektivní bezpečnosti v dopravě a homeostatická teorie rizika) ukázal, jaké důsledky z jednotlivých přístupů vyplývají pro mobilitu a bezpečí v dopravě. Nakonec navrhl vlastní řešení – komplexní sociálně psychologický model zohledňující osobnost se všemi jejími atributy, chování a důsledky rozhodování situačně modulované a intervence na úrovni společnosti. V závěru přednášky antcipoval mobilitu blízké budoucnosti, která podle něj bude mít následující charakteristiky: nebude prohlubovat společenské rozdíly mezi lidmi, bude nastavena tak, aby posilovala zdraví a well-being lidí a bude environmentálně neutrální. Přednáška vyvolala bohatou diskuzi, v níž se doc. Šucha srozumitelně, věcně a přesvědčivě vyrovnával s takovými tématy, jako je úspěšnost programů pro rizikové řidiče, kontroverzní povaha homeostatické teorie, proč dopravní psychologie opustila patologický osobnostní princip v posuzování náchylnosti řidičů k nehodám, proč je dopravní psychologie považována jízda autem za bezpečnější než chůze, proč se do popředí zájmu dopravních psychologů dostává udržitelná mobilita a proč bezpečnost v dopravě již není dominantním výzkumným tématem apod.

Hodnotící komise ocenila komplexní přístup doc. Šuchy ke zvolenému problému, interdisciplinární rozhled, jeho schopnost uvádět do souvislosti teoretické přístupy a jejich praktické dopady, přesvědčivou argumentaci pro sociálně psychologické pojetí problematiky a původní přínos k odpovědi na otázku v názvu přednášky. Komise konstatovala, že doc. Šucha v přednášce *prokázal* dostatečnou vědeckou kvalifikaci a pedagogickou způsobilost standardně požadovanou v rámci jmenovacího řízení v oboru psychologie.

Komise se shodla na tomto zhodnocení dosavadní činnosti uchazeče:

Pedagogická činnost

Docent Šucha v souladu se svým dominantním profesním zaměřením přednáší na Filozofické fakultě UP v Olomouci dopravní psychologii. Systematicky a dlouhodobě tuto disciplínu v českém, ale i v evropském kontextu rozvíjí. Odbornou komunitou je považován za předního představitele této disciplíny, která v současném světě nabývá na stále větším významu. Docent Šucha dokáže přednášet srozumitelně nejenom pro psychology, ale i pro zájemce s různým vzdělanostním backgroundem, a přitom na vysoké odborné úrovni. Jeho přednášky jsou posluchači oceňovány také proto, že kromě nejnovějších poznatků z oboru do nich dokáže zakomponovat i zjištění z vlastních výzkumů. Jeho odborná vystoupení jsou tak vždy přínosná a obohacující, což potvrzují jak studenti, tak i kolegové ze zahraničí.

Kromě svého profilového oboru dopravní psychologie přednáší doc. Šucha též ekonomickou či manažerskou psychologii, rovněž úvod do psychologie, ale také kmenový obor psychologii práce a organizace. V letech 2005 až 2011 působil v Centru adiktologie Psychiatrické kliniky, 1. lékařské fakulty, UK Praha, kde mimo jiné přednášel o návykových látkách v dopravě. Dále garantuje postgraduální vzdělávání v oboru „dopravní psycholog“ a značnou pozornost věnuje též přesahu poznatků z dopravní psychologie do praxe – je garantem vzdělávání v oblasti rehabilitačních programů pro řidiče, které na katedře psychologie zavedl.

Na katedře psychologie FF UP působí doc. Šucha též jako předseda oborové rady (od roku 2019) doktorského studijního programu psychologie práce, organizace a dopravy. Důraz na dopravní psychologii v programu představuje v českém akademickém psychologickém

prostředí unikátní počin. Do oborové rady přizval i významné zahraniční odborníky (např. profesora Kremse z Technické univerzity v Chemnitz), a od začátku tak zvýšil úroveň doktorského studia v daném oboru a facilitoval jeho rozvoj v evropském rozměru.

V roce 2013 vydal doc. Šucha spolu s dalšími autory učebnici *Dopravní psychologie v praxi* a o deset let později se stal spolueditorem učebnice *Dopravní psychologie* (spolu s rakouským psychologem dopravy prof. Ralfem Rissereem), která je českou odbornou komunitou vnímána jako reprezentativní učební text. Je též autorem knihy *Proč se v dopravě chováme tak, jak se chováme* (2019). V knihách nejenom zprostředkovává čtenáři srozumitelným způsobem nejnovější poznatky z psychologie dopravy, ale též zdůvodňuje význam originálního modelu udržitelnosti městské dopravy pro budoucnost. Je zřejmé, že doc. Šucha svým pedagogickým působením výrazně rozšiřuje vědomostní obzory pregraduálních i postgraduálních studentů v oblasti dopravní psychologie a také přispívá ke změnám ve veřejném prostoru v této oblasti.

Kromě vedení mnoha bakalářských a magisterských prací (pod jeho vedením bylo ke dni 15.7. 2023 obhájeno 51 bakalářských a 63 magisterských prací) se věnuje též kultivaci praktických výzkumných dovedností i rozvoji teoretických a metodologických znalostí doktorských studentů. Dosud dovedl k úspěšné obhajobě 3 doktorandky a 1 doktoranda. Aktuálně je školitelem 7 doktorandů.

Vysokou úroveň pedagogických kompetencí a nezpochybnitelný přínos doc. Šuchy ke vzdělávání budoucích psychologů ve svém posudku zdůrazňuje i PhDr. Martin Dolejš, PhD., současný vedoucí katedry psychologie Filozofické fakulty Univerzity Palackého.

Publikační činnost

Docent Matuš Šucha systematicky a dlouhodobě zkoumá psychologicky relevantní témata související s dopravou. Zabývá se především udržitelnou mobilitou, aktivními módy a vzorci mobility v dopravě, chováním zranitelných účastníků silničního provozu a přirozeně též dopravní bezpečností. V centru jeho odborného zájmu však zůstává člověk se svými dispozicemi a kompetencemi a jeho interakce s vnějšími podmínkami. Ve své vědecko-výzkumné práci se tak může opřít o komplexní model role člověka v dopravě, z něhož lze vyvodit rizika i udržitelnost dopravy. Analýzy a návrhy preventivních opatření v dopravě na zvýšení bezpečnosti provozu a udržitelnosti městské dopravy jsou neméně významným výsledkem vědecké a odborné činnosti doc. Šuchy oceňovaným v komunálním politickém kontextu i širší veřejností (např. pro Drážní inspekci a Správu železnic působí jako externí konzultant v oblasti lidského faktoru v drážní dopravě, dále byl vybrán mezi významné osobnosti střední Moravy). Interdisciplinárním přesahem je pak přirozeně zaměření na propojování společenskovedných a technologických inovací v dopravě.

Počet odborných publikací doc. Šuchy je mimořádný. Dosud publikoval sám či ve spoluautorství 8 knih, dále 9 kapitol v monografiích a přes 50 článků v recenzovaných mezinárodních i domácích časopisech (z toho 11 článků v časopisech z Q1, celkově figuruje 46krát jako první autor u vědeckých a odborných publikací). Jeho publikace jsou hojně citovány, v databázi WoS lze nalézt 318 citací, v databázi Scopus 416 citací (k 3. 5. 2024, bez autocitací). Nejcitovanější článek byl zveřejněn v jednom z předních mezinárodních oborových časopisů (*Accident Analysis and Prevention*, IF = 6,4), a v jeho publikačním portfoliu lze nalézt i studii v časopise s IF 8,5 (*IEEE Transactions on Intelligent Transportation Systems*). Hirschův index publikací doc. Šuchy má podle WoS hodnotu 9, podle Scopus 9 (k 3. 5. 2024).

Jeho publikace jsou vynikajícími studii z oblasti aplikovaného výzkumu s řadou originálních podnětů. Docent Matúš Šucha svými výzkumnými a publikačními aktivitami získal renomé v mezinárodním měřítku a jeho přínos k rozvoji oboru je považován za významný. (viz. například doporučující dopisy prof. Josefa F. Kremse, prof. Davida E. Crundalla i prof. Stanislava Štecha).

Jak již bylo uvedeno, doc. Šucha se věnuje i publikování textů, které mají bezprostřední přesah do společenské praxe. Jako spoluautor se podílel na vypracování několika metodik, které získaly certifikaci od Ministerstva dopravy České republiky, mj. výzkumně podloženého referenčního manuálu psychologického vyšetření způsobilosti řízení silničních motorových vozidel.

Docent Šucha hojně prezentuje výsledky svých výzkumů na domácích i mezinárodních konferencích a mnohokrát byl programovým výborem pozván, aby na konferenci přednášku pronesl (uchazeč vykazuje 11 zvaných přednášek na konferencích převážně v zahraničí).

O vědecko-výzkumném potenciálu doc. Šuchy a o jeho vědecké zralosti svědčí také vývojová křivka jeho publikační činnosti. V posledních čtrnácti letech publikoval přibližně padesát recenzovaných článků v mezinárodních i domácích časopisech a většina jeho nejlepších prací byla publikována v posledních třech až čtyřech letech.

Hodnotící komise se ztotožňuje s výběrem **tří nejvýznamnějších publikací**, který provedl uchazeč o profesuru a volbu zdůvodňuje následovně:

Šucha, M., & Risser, R. (Eds.). (2023). *Dopravní psychologie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN: 80-7422-936-7, 536 stran.

Jde o reprezentativní oborovou publikaci, která jednak mapuje významná témata oboru, jednak představuje soudobý klíčový referenční zdroj pro praxi i výzkum. Knihu lze považovat za základní pramen pro dopravní psychology v ČR a také za moderní koncepční rámec dopravní psychologie vůbec.

Risser, R., & Šucha, M. (2020). *Psychological perspectives on walking. (Intervention for Achieving Change)*. London: Routledge. ISBN: 9780367322588, 260 stran.

Autoři v monografii rozpracovali originální přístup v psychologii dopravy s důrazem na ekologickou perspektivu, v níž dominuje zdraví a bezpečnost účastníků dopravy.

Šucha, M., Dostál, D., & Risser, R. (2017). Pedestrian-driver communication and decision strategies at marked crossings. *Accident Analysis & Prevention*, 102, 41–50. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2017.02.018>, Jimp, IF 6,376, Q1 (Human Factors and Ergonomics).

Studie, v níž autoři s využitím smíšené výzkumné metodologie (mixed method approach) nabízí porozumění interakce chodců a řidičů na přechodech bez signalizace, včetně motivů, které mohou být zdrojem střetů mezi zúčastněnými aktéry takto definované dopravní situace. Výzkum je originální použitou metodologií, podporuje některá zjištění jiných autorů, a zároveň přináší nové pohledy na uvedenou dopravní interakci. Studie vyvolala mezi odborníky značný ohlas, o čemž svědčí i její citovanost (ke dni 3.5. 2024 je článek podle databáze Science Direct citován 209krát, ve WOS 149krát, ve SCOPUS 189krát, bez autocitací)

Zahraniční vědecké stáže a zkušenosti

Doc. Šucha zdokonaloval své vědecko-výzkumné kompetence na řadě zahraničních stáží. Celý rok 2018 působil jako hostující badatel ve výzkumném ústavu FACTUM (Research Institute for Mobility and Social Analysis) ve Vídni. Především tato stáž zásadním způsobem akcelerovala jeho vědecký růst. Dále získával zkušenosti na krátkodobých výzkumných a přednáškových pobytech na univerzitních pracovištích v Německu, Norsku, Dánsku, Kanadě, Izraeli, Švédsku a Velké Británii.

Vědecko-organizační činnost, projektová a grantová činnost

Doc. Šucha je členem tří oborových rad doktorských studijních programů a předsedou OR DSP psychologie práce, organizace a dopravní psychologie na FF UP v Olomouci a členem Vědecké rady téže fakulty. Je členem předsednictva TA ČR a členem a dříve i místopředsedou panelu psychologie a pedagogika GA ČR. Je viceprezidentem mezinárodní organizace ICTCT (International Cooperation on Theories and Concepts in Traffic Safety), zástupcem ČR ve vědeckém výboru Traffic Psychology EFPA (The European Federation of Psychologists' Associations).

Jeho činnost ve Steering committee mezinárodní organizace TPI (Traffic Psychology International) hodnotí prof. Crundall jako zásadní z hlediska naplňování cílů, kterými jsou spolupráce na výzkumných aktivitách, publikacích a diseminaci intervencí založených na empirických důkazech s cílem zlepšit bezpečnost silničního provozu v celé Evropě. Oceňuje především vůdčího ducha a talent doc. Šuchy, „v němž se snoubí jeho vize, ambice, odborné znalosti a nadšení“.

Profesor Štech ve svém doporučujícím dopise ocenil mimořádný přínos doc. Šuchy k úspěšnému průběhu světového kongresu psychologie (ICP 2020+ online kongres v době pandemie) a jeho klíčovou roli jako předsedy Českomoravské psychologické společnosti pro organizaci prezenční verze téhož kongresu v roce 2024.

Doc. Šucha je též výkonným redaktorem časopisu *Transactions on Transport Sciences*, který se stal periodikem uznávaným mezinárodní odbornou komunitou.

Doc. Šucha je velmi úspěšný v získávání finanční podpory svých výzkumů z grantových agentur. Jako řešitel či spoluřešitel se podílel na více než deseti úspěšně ukončených projektech, z nichž několik bylo financováno Evropskou komisí (celkem 5, Community programme Erasmus+, Projekt EU COST TU 1105, Norské fondy – EEA). I zde prokázal schopnost účinně vést výzkumné týmy, spolupracovat v mezinárodním odborném společenství a dotahovat věci do zdárného konce.

Komise konstatuje, že vědecko-organizační aktivity, které doc. Šucha pro odbornou obec vykonává, jsou rozsáhlé, záslužné a přispívající k rozvoji oboru.

Celkové zhodnocení pedagogické a vědecké činnosti a významu práce uchazeče.

Doc. PhDr. Matuš Šucha je respektovaným vědcem v domácím i mezinárodním kontextu. Je uznávanou autoritou v psychologii dopravy, zejména ve výzkumu psychologicky relevantních problémů souvisejících s udržitelností mobility lidí ve veřejném prostoru a bezpečností provozu. Navázal spolupráci s evropskými reprezentanty dopravní psychologie a záhy svými výzkumnými, přednáškovými a také organizačními aktivitami získal vynikající mezinárodní renomé. Systematicky rozvíjí obor psychologie dopravy, věnuje pozornost nejenom jeho

konceptualizaci založené na nejnovějších poznatcích, které též doplňuje vlastními výzkumnými zjištěními, ale aktivně usiluje o jejich implementaci do praxe. Systematickým vědecko-výzkumným a pedagogickým působením přispěl k rozvoji oboru dopravní psychologie v České republice na mezinárodní úrovni. Svě studentky a studenty neúnavně podněcuje k výzkumné činnosti v této oblasti.

Komise dospěla k závěru, že doc. Matúš Šucha je významným, mezinárodně uznávaným představitelem oboru, který svou dosavadní činností podstatně rozvíjí aplikovaný badatelský směr v oblasti dopravní psychologie, což bychom mohli chápat jako svébytnou psychologickou „školu“. I v tomto ohledu tak naplnil tradiční, byť nepsané akademické očekávání pro jmenování profesorem v oboru psychologie. Jeho přínos do psychologického vědění je nezpochybnitelný.

Hlasování komise proběhlo online formou:

počet hlasujících.....**5**
počet hlasů kladných.....**5**
počet hlasů záporných...**0**
zdržel se hlasování.....**0**

Na základě výsledku tajného hlasování **komise v souladu s § 74 zákona č. 111/1998 o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů doporučuje Vědecké radě FF UP pokračovat v řízení pro jmenování *doc. PhDr. Matúše Šuchy, PhD.* profesorem pro obor *psychologie*.**

V Olomouci, dne 20.5. 2024

Prof. PhDr. Ivo Čermák, CSc.,

Prof. PhDr. Viera Bačová, DrSc.,

Prof. Ing. Mgr. Peter Tavel, PhD.

Doc. PhDr. Růžena Lukášová, CSc.

Doc. PhDr. Martin Vaculík, PhD.